

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีตลอดไปโดยไม่เลื่อนคดีก็ได้¹ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้การพิจารณาคดีดำเนินติดต่อกันและเสร็จไปโดยรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติดั้งเดิมศาลจะใช้ระบบการนัดสืบพยานไปที่ละครั้งๆละประมาณ 1-2 เดือน ซึ่งเรียกว่า การนัดสืบพยานแบบเป็นคราวๆ (piece-meal trial)² กล่าวคือ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาล ศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานหลายคดีพร้อมๆ กัน ดังนั้น ในวันที่ศาลออกนั่งพิจารณาจะมีคดีที่นัดสืบพยานไว้หลายเรื่อง และศาลจะสืบพยานหลักฐานแต่ละคดีได้เพียงบางส่วนแล้วเลื่อนไปสืบพยานที่เหลือต่อไปโดยมีระยะเวลาห่างกันอย่างน้อยนัดละหนึ่งเดือนขึ้นไปจนกว่าจะสืบพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้วจึงพิพากษาคดี การนัดสืบพยานระบบนี้จะใช้เวลาสืบพยานนาน การสืบพยานแต่ละปากมีเวลาห่างกันหลายเดือน ทำให้ผู้พิพากษาขาดความต่อเนื่องในการรับฟังข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนัดสืบพยานระบบดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการพิจารณาคดีเป็นองค์คณะ เนื่องจากคดีส่วนใหญ่จะมีการสืบเปลี่ยนผู้พิพากษาหลายคนกว่าจะพิพากษาคดีเสร็จเพราะเหตุโยกย้ายประจำปี ผู้พิพากษาที่เข้ามารับคดีต่อไปต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อเท็จจริงจากเอกสารในสำนวนคดีที่ผู้อื่นทำไว้ก่อนแล้ว ซึ่งอาจเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการดำเนินคดี และส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยชี้ชั่งน้ำหนักพยาน เพราะ ผู้พิพากษาที่สืบเปลี่ยนกันมิได้เห็นอากัปภิกษยาของพยานที่เบิกความไปแล้ว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยเฉพาะการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานตามหลักจิตวิทยาพยาน³

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 179.

²พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน," ตุลพาท 42 (เมษายน - มิถุนายน 2538): 90.

³ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, "การพิจารณาคดีต่อเนื่องมิติใหม่ของศาลยุติธรรม," เอกสารในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาลในสังกัดศาลยุติธรรมประจำภาค 3 จัดโดยสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค 3 ระหว่างวันที่ 15-16 มีนาคม 2545 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

คดีฆาตกรรมนางสาวเชอริแอน ดันแคน ซึ่งมีกรรโชฟันคดีขึ้นสอบสวนใหม่อีกครั้งหลังจาก ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องจำเลยในคดีดังกล่าว ถือเป็นคดีที่ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนนักกฎหมายและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสืบเนื่องจากคดีดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาระบบการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยไว้ว่า การพิจารณาคดีขาดความต่อเนื่องติดต่อกันไปในคราวเดียว การเลื่อนคดีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ครั้งนานนับเดือนทำให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปโดยล่าช้า และมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยที่ถูกต้องซึ่งระหว่างพิจารณา⁴

จากสภาพปัญหาดังกล่าว นับเป็นประเด็นสำคัญต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ดังนั้น เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติหลักการเรื่องการนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาศรบองค์คณะ ผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และบัญญัติให้จำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อเนื่องไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว⁵ เพื่ออนุวัตให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลยุติธรรมจึงนำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้กับการนั่งพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งในศาลชั้นต้นทั่วประเทศ โดยให้ศาลชั้นต้นกำหนดวันนัดนั่งพิจารณาคดีที่ละคดีติดต่อกันไปจนเสร็จการพิจารณาคดีนั้น ๆ แล้วจึงเริ่มพิจารณาคดีอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้องค์คณะผู้พิพากษาสมาชิกพิจารณาคดีร่วมกันตั้งแต่เริ่มสืบพยานจนประชุมทำคำพิพากษาคดีนั้นให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียว ทำให้เกิดการดูแลและคานอำนาจอย่างเหมาะสม อันนำมาซึ่งประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีและความเข้มแข็งของระบบองค์คณะ⁶

⁴สำนักงานอัยการสูงสุดร่วมกับโครงการนิติเสวนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, "รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่องคดีเชอริแอน...กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร," บทบัญญัติ 52 (มีนาคม 2539): 68-69.

⁵รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236 และมาตรา 241.

⁶คำแนะนำประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องและครบองค์คณะ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2544 วารสารศาลยุติธรรม 2 (มีนาคม-เมษายน 2545): 5.

แม้การพิจารณาคดีต่อเนื่องเป็นระบบการนั่งพิจารณาคดีที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการพิจารณาคดีของศาลดังกล่าวมาข้างต้น และจากการศึกษาพบว่า การพิจารณาคดีของศาลต่างประเทศส่วนใหญ่เน้นให้การพิจารณาคดีกระทำโดยต่อเนื่อง อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีของศาลสหรัฐอเมริกาจะสืบพยานติดต่อกันไปจนเสร็จแบบที่เรียกว่า ม้วนเดียวจบ⁷ หรือประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้การพิจารณาคดีต่อเนื่องกันไปได้ หากมีการเลื่อนการพิจารณาคดีจะเลื่อนออกไปได้ไม่เกิน 10 วัน แต่ถ้าหากมีการพิจารณาคดีต่อเนื่องกันถึง 10 วันต่อกันแล้วอาจมีการเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปอีก 30 วัน⁸ ทั้งนี้ เนื่องจากหลักการพิจารณาคดีในศาลจะต้องกระทำโดยวจา ไม่ใช่การพิจารณาจากตัวสำนวนเป็นหลัก อันจะมีผลต่อการวินิจฉัยของศาลว่า เชื่อพยานหลักฐานที่เบิกความในศาลเพียงใด หากมีการเลื่อนการพิจารณาหลายครั้งจะมีผลต่อความจำของผู้พิพากษา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงระบบการนั่งพิจารณาคดีของศาลประเทศไทยเป็นระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องติดต่อกันทีละคดีนำไปสู่ความกังวลถึงปัญหาปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลมีจำนวนมากเป็นเหตุให้คดีต้องรอลำดับการสืบพยานเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หากจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลย ปัญหาการเลื่อนคดี และปัญหาการติดตามพยานมาศาล ซึ่งอาจทำให้วันนัดสืบพยานที่นัดติดต่อกันไว้ต้องถูกยกเลิกไป เพราะมีเหตุจำเป็นต้องเลื่อนคดีออกไป นอกจากนี้ ระบบวิธีพิจารณาความ มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและระบบงานศาลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นเอื้ออำนวยต่อระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง และสามารถแก้ไขปัญหาคดีอุปสรรคต่างๆดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด จึงสมควรทำการศึกษาวิจัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรการทางกฎหมาย และวิธีปฏิบัติในการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลต่างประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทาง ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการพิจารณาคดีให้เกิดความสมดุล และสอดคล้องกับการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของประเทศไทย รวมทั้งแก้ไขปัญหาคดีอุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆ

⁷พรเพชร วิชิตชลชัย, "การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน," หน้า 89.

⁸Criminal procedure code (Strafprozeßordnung, stop) section 229.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย หลักการและเหตุผลการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่อง
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมาตรการอื่น ๆ ในการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลในต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาลูกศรคอันนำไปสู่การแก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบและแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหานี้

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

สำหรับขอบเขตการศึกษาวิจัยนั้นได้กำหนดขอบเขตคือทำการศึกษาวิจัยการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลชั้นต้นเฉพาะศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลยุติธรรม โดยจะศึกษากฎหมาย แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลในต่างประเทศในระบบกฎหมายต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

การนั่งพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่อง (Continuous Trial) จะช่วยรองรับการพิจารณาคดีครบองค์คณะ และทำให้องค์คณะผู้พิพากษาที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีสามารถรับฟังพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงตั้งแต่ต้นต่อเนื่องจนจบอันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการพิจารณาคดี ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรมต่อคู่ความ แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่อง จึงควรศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำมาแก้ไขให้ระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องบรรลุผลและมีประสิทธิภาพต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

- 1 ทำให้ทราบความหมาย หลักการและเหตุผลการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่อง
- 2 ทำให้ทราบหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมาตรการอื่น ๆ ในการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลในต่างประเทศ
- 3 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และมาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีอาญาต่อเนื่องของศาลในประเทศไทย

4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค อันนำไปสู่การแก้ไขและปรับปรุงกฎหมาย มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้

1.6 วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) มีการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษาวิจัย ศึกษาข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ เพื่อบรรลุผลแห่งการได้ข้อสรุปสุดท้ายต่อไป